

KLAGANDE

Circle K Sverige AB, 556000-6834

Ombud: Rebaz Wahab

MOTPART

Skatteverket

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 25 mars 2020
i mål nr 27206-19 och 27252-19, se bilaga A (underbilagorna här
uteslutna)

SAKEN

Allmän fastighetstaxering 2013
Ersättning för kostnader

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandena och ansökningarna om ersättning för
kostnader.

Circle K Sverige AB yrkar detsamma som i förvaltningsrätten såvitt avser fastigheterna Visby Blåklinten 5 i Gotlands kommun (mål nr 4472-20) och Veddesta 2:30 i Järfälla kommun (mål nr 4474-20). Bolaget yrkar alternativt att målen ska återförvisas till förvaltningsrätten. Bolaget ansöker även om ersättning för kostnader i kammarrätten med 24 222 kr per mål.

Skatteverket anser att överklagandena och ansökningarna om ersättning för kostnader ska avslås. Om överklagandena bifalls helt bör ersättningen inte överstiga 10 000 kr per mål.

DET SOM PARTERNA FÖR FRAM

Bolaget

Bolaget hänvisar till det som tidigare förts fram och tillägger bl.a. följande. Fastigheterna Visby Blåklinten 5 i Gotlands kommun och Veddesta 2:30 i Järfälla kommun har konstaterade miljöföroreningar och har därmed åtgärdskostnader som påverkar marknadsvärdet. Enligt Kammarrätten i Sundsvalls dom den 18 juni 2007 i mål nr 978-05 krävs det inte att det finns något myndighetsbeslut för att justering för säregna förhållanden för markföroreningar ska kunna medges. Förvaltningsrätten baserar sin dom på Skatteverkets felaktiga påståenden om vad som framgår av inlämnat bevismaterial. Skatteverket har inte visat att markföroreningar är normalt förekommande inom respektive värdeområde eller att markföroreningar har beaktats vid bestämningen av riktvärdeangivelserna. Om det inte framgår av riktvärdekartan att riktvärdeangivelsen i värdeområdet beaktar markföroreningar så utgör markföroreningar ett säreget förhållande. De saneringskostnader som ligger till grund för det yrkade justeringsbeloppet innefattar inte kostnader som har materialiserats före beskaffenhets tidpunkten.

Verksamhetsutövaren är enligt 10 kap. 2 § och 2 kap. 8 § miljöbalken skyldig att åtgärda en förorening som kan medföra risker för hälsa eller miljö till dess att olägenheten upphört. Ansvaret för att avlägsna en förorening som överstiger de för fastigheten gällande gränsvärdena försvinner aldrig. Bolaget åtgärdar en förorening ner till de riktvärden som gäller för fastigheten. Det finns inget incitament för bolaget att åtgärda en förorening till lägre riktvärden än de som gäller för fastigheten. Bolaget separerar kostnader för byggnationsarbeten och för arbeten med förorenad mark. De kostnader som bolaget har redovisat som saneringsarbeten är enbart kostnader som har med saneringen att göra.

Visby Blåklinten 5

Fastigheten är en del av en gammal gasverkstomt som är förorenad sedan lång tid tillbaka. I en huvudstudie från maj 2020 framgår det att det föreligger ett åtgärdsbehov på fastigheterna Visby Blåklinten 5 och 6 och att kostnaderna för att åtgärda skadan på fastigheterna uppskattas till 17,1-22,6 miljoner kr. Eftersom det finns en känd förorening på fastigheten är bolaget ansvarigt för att ha kontroll på de massor som schaktas upp i samband med underhållsarbeten och att omhänderta uppgrävda förorenade fyllnadsmassor, vilket innebär en kontinuerlig kostnad för bolaget trots att bolaget inte varit verksamhetsutövare för gasverkstomtens verksamhet. Utifrån huvudstudiens bedömning av åtgärdsbehovet kan detta för den nu aktuella fastigheten i vart fall uppskattas till 6 610 ton massor. Detta leder vid användning av nyckeltalet 1 235 kr/ton, som används vid sanering av nedlagda bensinstationer, till en saneringskostnad för nu aktuell fastighet på minst 8 miljoner kr. Föroreningarna i sin helhet är inte kopplade till 1950-talet.

Veddesta 2:30

I en rapport den 31 mars 2009 framgår det att en förorening påträffas i grundvattnet i närhet till cisterngraven vilket tyder på en lokal förorening

runt cisternerna. I en rapport den 9 september 2017 framgår det att en förorening påträffas vid cisternerna i samband med byte av ledningar. Detta visar att den förorening som påträffades i grundvattnet 2008 och 2009 härstammade från den markförorening som påträffas 2017 vilket visar att marken var förorenad den 1 januari 2013. Totalt omhändertogs 207 ton förorening till en kostnad av 304 000 kr. Föroreningens exakta omfattning och utbredning den 1 januari 2013 är inte möjlig att bedöma men resultaten från 2017 stämmer överens med resultaten från 2008.

Till stöd för sin talan har bolaget även åberopat en inlaga från den 22 december 2020 avseende värdepåverkan på fastigheter med miljöpåverkan av Sven Erik Hugosson vid Cushman & Wakefield.

Skatteverket

Skatteverket hänvisar till det som tidigare förts fram och tillägger bl.a. följande. För att nedjustering av taxeringsvärdet på grund av markföroreningar ska kunna beviljas måste det ha visats att det fanns en förorening på fastigheten vid beskaffenhetstidpunkten, den 1 januari 2013. Föroreningen måste även vara av sådan art att den har en påtaglig inverkan på taxeringsenhetens marknadsvärde. En förutsättning för att justering ska beviljas är därför att det vid beskaffenhetstidpunkten fanns ett beslut från tillsynsmyndigheten om att sanering måste ske alternativt att fastighetsägaren och tillsynsmyndigheten har kommit överens om att avhjälpande ska ske. Även om fastighetsägaren anmält en förorening till tillsynsmyndigheten är det inte säkert att ett avhjälpande behöver ske. Ibland bedömer tillsynsmyndigheten att ett avhjälpande är obehövligt. I sådana fall anser Skatteverket inte att föroreningen har en påtaglig inverkan på marknadsvärdet. Sådana professionella fastighetsägare, som är potentiella köpare till den typ av fastigheter som aktuella mål rör, utför som regel endast kostsamma åtgärder när det är ekonomiskt motiverat eller de tvingas till det. Användningen av en industrifastighet behöver inte vara

begränsad för att det finns en förorening på den. Om föroreningshalten understiger de krav som ställs på industrifastigheten och/eller tillsynsmyndigheten bedömer att föroreningen inte behöver saneras kan en påtaglig inverkan på marknadsvärdet inte anses föreligga även om kostnaderna för att sanera fastigheten skulle vara höga.

Visby Blåklinten 5

Skatteverket instämmer efter att ha tagit del av studien från maj 2020 i att det framstår som sannolikt att fastigheten var förorenad vid beskafterhetstidpunkten. I studien anges det att det huvudsakligen är den tidigare gasverksamheten som är orsak till föroreningarna på fastigheten. Då gasverksamheten lades ned på 1950-talet har fastigheten åtminstone varit förorenad sedan dess. Trots detta har fastigheten använts som industrifastighet. Det har sedan gasverksamheten lades ned bl.a. bedrivits kemtvätt och drivmedelsförsäljning på platsen. Av studien framgår även att fastigheten är asfalterad, vilket medför att det i nuläget inte finns några risker för hälsa och miljö eller för spridning av föroreningarna till grundvattnet. Det framgår inte av utredningen om och i så fall när föroreningen ska saneras. Det är inte visat att det vid beskafterhetstidpunkten fanns något beslut av eller någon överenskommelse med tillsynsmyndigheten om att fastigheten skulle saneras. Om fastigheten kan användas som industrifastighet och något saneringskrav inte finns så länge denna typ av verksamhet pågår ska taxeringsvärdet inte nedjusteras. Nedjustering ska inte heller ske om fastigheten måste saneras för att bostäder ska kunna byggas på fastigheten.

Gasverksamheten lades ned 1954. Har verksamheten inte varit i drift efter den 30 juni 1969 har inte verksamhetsutövaren något ansvar för saneringen enligt miljöbalken. Om det inte finns någon verksamhetsutövare att utkräva ansvar av kan fastighetsägaren bli ansvarig för avhjälpandet. Förutsättningen för detta är dock att fastighetsägaren kände till föroreningen

vid förvärvet eller borde ha upptäckt den vid förvärvet och att fastigheten dessutom förvärvades efter införandet av miljöbalken den 1 januari 1999. Verksamheten måste också ha varit i drift efter den 30 juni 1969. Sannolikt är varken verksamhetsutövaren eller fastighetsägaren skyldig att bekosta saneringen. Om bidrag kan erhållas för att bekosta en fullständig sanering har föreningen inte någon påverkan på marknadsvärdet. Föreningen kan inte bedömas ha någon påtaglig inverkan på taxeringsvärdet.

Veddesta 2:30

Bolaget har inte visat att den förening som påträffades i grundvattnet 2008 verkligen härstammar från den markförening som påträffades 2017. Om så skulle vara fallet är det även upp till bolaget att visa föreningens omfattning och utbredning vid beskaffenhetstidpunkten. Något sådant underlag finns inte. Bolaget har inte visat att det fanns en förening på fastigheten vid beskaffenhetstidpunkten eller omfattningen av föreningen vid denna tidpunkt. En förening som inte var känd vid beskaffenhetstidpunkten kan inte anses ha en påtaglig inverkan på marknadsvärdet.

Den bundenhet som enligt fastighetstaxeringslagen (1979:1152), FTL, föreligger för skilda slag av egendom till en viss värderingsmodell gör att möjligheterna att utnyttja värderingsutlåtagen begränsas såvida de inte utgår från bestämmelserna i FTL. Den bedömningsmetod som Cushman & Wakefield har använt avviker kraftigt från den värderingsmodell som Skatteverket är bundet av vid fastighetstaxeringen. Den innehåller flera parametrar som inte ingår i FTL:s värderingsmodell såsom prognoser om framtida risker, exempelvis lagändringar och minskad goodwill. Värderingen kan därför inte beaktas vid fastighetstaxeringen.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Återförvisning

Det som bolaget har anfört i denna del utgör inte skäl att återförvisa målen till förvaltningsrätten. Yrkandet ska därför avslås.

Fråga i målet och rättsliga utgångspunkter

Målen gäller justering för säregna förhållanden enligt 7 kap. 5 § FTL på grund av miljöföroreningar.

Högsta förvaltningsdomstolen har inte prövat frågan om miljöföroreningar utgör säregna förhållanden som haft påtaglig inverkan på marknadsvärdet och därför inte heller frågan om hur marknadsvärdet i så fall ska bestämmas.

Båda parter har argumenterat utifrån ett rättsläge som kommit till uttryck i bl.a. två domar från Kammarrätten i Sundsvall (mål nr 26-05 och mål nr 978-05). Angivet rättsläge kan närmast beskrivas med att fastighetsägare som enligt miljölagstiftning är skyldig att sanera föroreningar kan få taxeringsvärdet på sin fastighet justerat med stöd av 7 kap. 5 § FTL. Justeringsbeloppet kan då bestämmas till 75 procent av kostnaden för att sanera fastigheten. Detta under förutsättning att beloppet utgör påtaglig inverkan enligt 7 kap. 5 § FTL. Det är utan betydelse att saneringsskyldigheten ännu inte inträffat och det finns inte något krav på att det vid beskaffenhetstidpunkten ska finnas beslut från tillsynsmyndigheten med innebörd att sanering måste ske. Kammarrätten anser att aktuella bedömningar ska göras utifrån detta rättsläge.

Kammarrätten ska inledningsvis ta ställning till om det fanns säregna förhållanden, dvs. i dessa fall om det fanns miljöföroreningar vid

beskaffenhetsstidpunkten den 1 januari 2013 som inte beaktats vid riktvärdets bestämmande.

Om det fanns säregna förhållanden är nästa steg att pröva hur stor inverkan dessa förhållanden hade på respektive taxeringsenhets marknadsvärde. Om den samlade värdeinverkan av alla säregna förhållanden på respektive taxeringsenhet medför att taxeringsvärdet kan justeras med minst 3 procent per taxeringsenhet, dock lägst 25 000 kr per styck så utgör detta påtaglig inverkan. Det finns då förutsättningar för justering för säregna förhållanden.

Det är bolaget som har att göra sannolikt att det på fastigheterna finns miljöföroreningar som utgör säregna förhållanden, att de säregna förhållandena har påverkat marknadsvärdena så som de ska bestämmas enligt FTL samt att påverkan är så stor att det är fråga om påtaglig inverkan, dvs. att taxeringsvärdet (75 procent av marknadsvärdet) sänks med minst 52 950 kr ifråga om Visby Blåklinten 5 och med minst 291 030 kr ifråga om Veddesta (3 procent av respektive taxeringsvärde utan säregna förhållanden).

Justering för säregna förhållanden

Visby Blåklinten 5

Sedan 1959 ligger det en bensinstation på fastigheten. Dessförinnan, 1917-1954, låg Visby gasverk på fastigheterna Visby Blåklinten 5 och 6. Enligt en huvudstudie från maj 2020 som getts in till kammarrätten har gasframställningen gett upphov till omfattande föroreningar på fastigheterna. Särskilt höga halter av föroreningar har påträffats i ett svart skikt, som klassas som farligt avfall. Det är oklart hur mycket föroreningar som finns under byggnaderna på fastigheterna och om föroreningar har spridit sig ner till sprickor i berget. Enligt huvudstudien kommer åtgärder av markområdet inte att kunna genomföras helt utan rivning av befintliga byggnader. Enligt

samhällsbyggnadsförvaltningen i Region Gotland bör sanering ske i samband med att området planläggs eller på annat sätt utvecklas.

Parterna är numera överens om att det fanns föroreningar på fastigheten Visby Blåklinten 5 vid beskaffenhetstidpunkten den 1 januari 2013. Kammarrätten instämmer i denna bedömning. Förekomsten av dessa föroreningar utgör ett säreget förhållande.

Kostnaderna för att sanera båda fastigheterna till nivån för mindre känslig markanvändning (t.ex. såsom tomtmark för industribyggnader) har i huvudstudien beräknats till 17,1-22,6 miljoner kr. Därvid ingår inte kostnader för eventuell rivning av byggnader. Bolaget har uppskattat kostnaderna för sanering av fastigheten Visby Blåklinten 5 till minst 8 miljoner kr och har yrkat justering med 849 000 kr. Annat har inte framkommit än att det är gasverksverksamheten som gett upphov till föroreningarna på fastigheten. Eftersom denna verksamhet inte har pågått efter den 30 juni 1969 kan sannolikt varken en verksamhetsutövare eller en fastighetsägare bli ansvarig för att bekosta avhjälpandet av föroreningarna (8 § lagen [1998:811] om införande av miljöbalken och MÖD 2014:14).

Även om fastigheten är mycket förorenad så är bolaget sannolikt inte skyldigt att bekosta saneringen av fastigheten enligt miljölagstiftningen. Detsamma gäller sannolikt även en eventuell framtida fastighetsägare. Bolaget har angett att föroreningarna inte i sin helhet är kopplade till 1950-talet. Bolaget har dock inte angett hur stor del av föroreningarna som det i så fall ansvarar för. Eftersom varken den nuvarande eller eventuell framtida fastighetsägare sannolikt blir ansvarig för att åtgärda föroreningarna anser kammarrätten att föroreningarna inte har någon inverkan på fastighetens marknadsvärde så som det ska bestämmas enligt FTL.

Bolaget har angett att eftersom det finns en känd förorening på fastigheten har det ett ansvar att ha kontroll på de massor som schaktas upp i samband

med underhållsarbeten och att det betalats över 100 000 kr i samband med miljökontroller efter den 1 januari 2013. Den typen av kostnader har snarare karaktären av drift- och underhållskostnader och om dessa är förhöjda på grund av ett säregt förhållande kan det ligga till grund för en justering. Bolaget har dock inte gjort sannolikt att de årliga förhöjda drift- och underhållskostnaderna uppgår till minst 3 procent av taxeringsvärdet. Justering kan därför inte ske. Överklagandet avseende denna fastighet ska därför avslås.

Veddesta 2:30

Under 2008 och 2009 kontrollerades grundvattnet på fastigheten efter att sanering hade skett till följd av att en spilloljecistern överfyllts/bräddats. Låga halter av föroreningar kunde då bl.a. konstateras i en provtagningspunkt som låg långt ifrån spilloljecisternen. Föroreningshalten låg tydligt under det uppsatta saneringsmålet. Det bedömdes att föroreningen vid denna provtagningspunkt inte med säkerhet kunde sägas vara kopplad till föroreningen vid spilloljecisternen utan att den istället kunde ha sin källa i närliggande centralpåfyllning och cisterner. I samband med entreprenadarbeten i anslutning till de senare cisternerna under juli 2017 påträffades och sanerades föroreningar.

Det finns enligt kammarrättens mening inte tillräckligt stöd i utredningen för slutsatsen att de föroreningar som påträffades under 2017 härstammar från samma källa som de som påträffades under 2008. Det har inte kommit fram att de senare upptäckta föroreningarna fanns redan den 1 januari 2013 och hur omfattande dessa föroreningar i så fall var vid denna tidpunkt. Kammarrätten bedömer därför att bolaget inte har gjort sannolikt att fastigheten var förorenad vid beskaffenhetstidpunkten. Det finns därför inga säregna förhållanden att medge justering av taxeringsvärdet för. Överklagandet ska avslås även avseende denna fastighet.

Ersättning för kostnader

Kammarrätten har, liksom förvaltningsrätten, avslagit bolagets överklaganden. Målen avser inte en fråga som är av betydelse för rättstillämpningen och det har inte heller kommit fram att det finns synnerliga skäl för ersättning. Överklagandet av förvaltningsrättens avgörande som rör ersättning för kostnader och ansökningarna om ersättning för kostnader i kammarrätten ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 3).

		
Caroline Dyrefors Grufman kammarrättsråd ordförande	Mats Bregé Svensson kammarrättsråd	Magnus Mathiasson kammarrättsråd referent

I avgörandet har även den särskilda ledamoten Christina Gustafsson deltagit.

Henrik Dahlén
kammarrättssekreterare
föredragande

KLAGANDE

Circle K Sverige AB, 556000-6834

Ombud: Rebaz Wahab
Grant Thornton Sweden AB
Box 7623
103 94 Stockholm

MOTPART

Skatteverket

ÖVERKLAGADE BESLUT

Skatteverkets omprövningsbeslut 2019-05-13

SAKEN

Fastighetstaxering 2013
Ersättning för kostnader

Taxeringsenhetsnr	Kommun	Fastighetsbeteckning
0124 111873-5	Österåker	Berga 6:224
0518 113201-6	Gotland	Visby Blåklinten 5
0124 143004-5	Järfälla	Veddesta 2:30
0121 272001-4	Ekerö	Tråkvista 4:74

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandena.

Förvaltningsrätten avslår Circle K Sverige AB:s yrkanden om ersättning för kostnader.

YRKANDEN M.M.

Skatteverket har beslutat att inte ändra sina beslut om fastighetstaxering avseende fastigheterna Berga 6:224, Visby Blåklinten 5, Veddesta 2:30 och Träkvista 4:74. Som skäl för besluten angavs i huvudsak att Skatteverket inte har fått något myndighetsbeslut som innebär begränsningar i markanvändningen.

Circle K Sverige AB (bolaget) yrkar att taxeringsvärdena för fastigheterna Berga 6:224, Visby Blåklinten 5, Veddesta 2:30 och Träkvista 4:74 ska justeras ned med 77 000 kr, 849 000 kr, 351 000 kr respektive 75 000 kr med hänsyn till kostnaderna för att åtgärda markföroreningar, säregna förhållanden. Vidare yrkas att bolaget ska medges ersättning för kostnader.

Till stöd för talan anförs bl.a. följande. Fastigheterna har miljöföroreningar som medför ett åtgärdsansvar vilket påverkar marknadsvärdet. Fastigheterna kommer således att saneras och åtgärdskostnaderna är kvantifierade.

Taxeringsvärdet beaktar inte dessa åtgärdskostnader. Enligt gällande rätt ska därför taxeringsvärdet justeras för säregna förhållanden. Någon ytterligare bevisning än redovisade fakta och kvantifierade åtgärdskostnader krävs inte för att medge justering för säregna förhållanden, vilket framgår av ett principiellt viktigt avgörande från Kammarrätten i Sundsvall (dom den 16 januari 2006 i mål nr 26-05). Det ligger inte i sakens natur att industritomter är kontaminerade. Det är vidare inte en förutsättning för justering att det ska föreligga ett beslut från tillsynsmyndigheten avseende begränsningar i markanvändningen. Det som påverkar värdet på fastigheten är de faktiska förhållandena i kombination med det ansvar som föreligger enligt gällande miljölagstiftning. Vid överlåtelse av industrifastigheter görs regelmässigt en teknisk undersökning och besiktning. Om det uppmärksammas att det föreligger miljöföroreningar som kommer att förorsaka saneringskostnader

så föranleder detta av naturliga skäl en korrigering av köpeskillingen. Detta har ingen koppling till huruvida det föreligger ett myndighetsbeslut.

Skatteverket beslutade vid obligatoriska omprövningar att inte ändra sina beslut. Skälen för beslutet framgår av bilaga 1 (avser mål nr 25793-19, övriga beslut är i huvudsak likalydande).

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Fastighetstaxering

För att justering av taxeringsvärdet med hänsyn till säregna förhållanden ska kunna medges krävs att det finns en värdefaktor som inte redan beaktats som medför en påtaglig inverkan på fastighetens marknadsvärde (7 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen [1979:1152]). Det är bolaget som har bevisbördan för att ett sådant förhållande föreligger. Förhållandet ska vidare ha förelegat vid beskaffenhetstidpunkten, dvs. den 1 januari 2013.

Bolaget har avseende fastigheterna Berga 6:224, Veddesta 2:30 och Träkvista 4:74 åberopat miljöutredningar daterade under åren 2006–2009 vari anges att de efterbehandlingsåtgärder som vidtagits till sin helhet har tagit hand om förekommande föroreningar. Avseende fastigheten Veddesta 2:30 har dock en restförorening initialt funnits i grundvattnet, men enligt en senare rapport bedöms grundvattnet kunna friskrivas från föroreningar. Avseende fastigheten Träkvista 4:74 har en rapport från Ramböll uppvisats vari anges att prover på schaktmassor visat att samtliga analyserade halter underskrider Naturvårdsverkets generella riktlinjer för känslig markanvändning samt att ett schaktbottenprov visat att halter av samtliga analyserade parametrar underskrider laboratoriets detektionsgräns.

I en utredning avseende Visby Blåklinten 5 från juni 2006 anges att vidare utredning av fastigheten bör göras. Av ett PM från år 2007 framgår att förorenade jordmassor forslats bort för deponi men att det funnits föroreningar kvar, men det framgår inte av handlingarna om eller när dessa sanerats. Av en rapport från april 2015 avseende Visby Blåklinten 5 anges att samtliga halter av metaller och organiska ämnen i analyserade prov är under riktvärdena för mindre känslig markanvändning. De kostnader som bolaget specificerat är nedlagda under år 2018 och bör därmed inte avse föroreningar som fanns inom fastigheten den 1 januari 2013.

Förvaltningsrätten gör sammantaget bedömningen att det inte är visat att det förekommit markföroreningar på fastigheterna vid beskaffenhetstidpunkten den 1 januari 2013. Justering på grund av säregna förhållanden kan därför inte medges.

Ersättning för kostnader

Bolaget har inte vunnit bifall till sina yrkanden och målen avser inte frågor som är intresse för rättstillämpningen. Inte heller föreligger synnerliga skäl för ersättning. Ansökningarna om ersättning för kostnader ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (FR-11).

Peter Lif
Chefsrådman

Specialistföredraganden Daniel Alvedahl har föredragit målen.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Om en part har överklagat beslutet får även motparten ge in ett överklagande, trots att den gällande tiden för överklagande gått ut. Ett sådant (anslutnings-) överklagande ska ges in inom en månad räknat från utgången av den tidigare överklagandetiden. Ett anslutningsöverklagande förfaller om det första överklagandet återkallas eller av annan anledning förfaller. Även när det gäller anslutningsöverklagande krävs prövningstillstånd.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.